

V Gornjesavskem muzeju Jesenice podpiramo prizadevanja zamejskih Slovencev

Ko smo pred nekaj tedni iz medijev izvedeli, da so v Kanalski dolini ostali brez sredstev za učiteljico slovenskega jezika, smo se v Gornjesavskem muzeju Jesenice odločili, da nemudoma izpeljemo že načrtovano ekskurzijo k zamejskim Slovincem na avstrijskem Koroškem, v Kanalski dolini in v Reziji. Tako jim nudimo vsaj moralno podporo v nastali situaciji in se pogovarjamo o možnosti tesnejšega sodelovanja.

Na pot smo se podali 23. oktobra 2017. Z nami je bil Slavko Mežek. Kot prijatelj in poznavalec slovenskega zamejstva ter »oče« projekta (Ne)znano zamejstvo, v okviru katerega je bilo od leta 1997 speljanih preko 700 ekskurzij, predavanj in razstav, nam je približal zamejsko Slovenijo bolje, kot bi to lahko storil kdorkoli drug.

Na pot smo se podali skozi karavanški predor in se ustavili v Ziljski Bistrici. V gostišču Alte Post (Stara pošta) smo se srečali s Pepco Druml, ki nam je z veseljem predstavila življenje v Ziljski dolini, opisala običaje in navade ter ziljske pesmi. Predstavila nam je tudi običaj štehvanje, ki poteka vsako leto na binkoštni ponedeljek. Takrat fantje jezdijo na neosedlanih konjih in z železno palico tolčejo po lesenem sodu, ki je poveznjen na kol. Kdor dokončno razbije sod, ima pravico do prvega plesa z najlepšim dekletom. Običaj se je ohranil iz časov turških vpadov, ko je nek ziljski kmet ujel turškega vojskovodjo, katerega je potem doletela podobna usoda, kot prej omenjeni sod pri štehvanju.

Pot nas je nato vodila v Rezijo, kjer smo si ogledali pred štirinajstimi dnevi odprt muzej na Solbici. Sprejela nas je Luigia Negro, neumorna varuhinja slovenske dediščine. Preizkusili smo tudi rezijansko polento in pečeni sir. Tukaj smo izvedeli vse o razvoju slovenskega jezika in kulturnih posebnostih v tej zaprti dolini. Jezik je ostal takšen, kot so ga naši predniki govorili pred šeststo in več leti, saj so Rezijani zaradi beneške nadoblasti po letu 1420 ostali nekoliko odrezani od ostalih govorcev slovenskega jezika. Seveda nismo izpustili niti muzeja brusačev. Sandro Qualia nam je zelo lepo orisal življenje in tegobe Rezijanov. Z Rezijani smo že prej sodelovali, saj so nas brusači s svojo kulturno dediščino že prej obiskali v Liznjekovi domači v Kranjski Gori. Več o njih najdete na spletni strani <http://rezija.com/sl/circolo-culturale-resiano-rozajanski-dum/chi-siamo/>.

Ko smo se vračali proti domu, smo v Kanalski dolini obiskali Ovčjo vas in grob Jurija Prešerna, brata največjega slovenskega pesnika, ki je maševal v tej prelepi vasici pod Višem in tam našel tudi zadnji počitek. Tokrat nas je sprejel Rudi Bartaloth, dolgoletni vodja kulturnega središča Planika, ki se bori za ohranjanje slovenstva v Kanalski dolini. Tudi z njimi muzej sodeluje že vrsto let tako pri projektu »Zbor zbirk« kot z mnogimi njihovimi razstavami pri nas ali naših razstav v Beneški palači v Naborjetu. Seveda smo se ustavili tudi na okusnem kosilu na turistični kmetiji Pr' Kranjc, kjer Rudi s svojo družino živi in ustvarja. Več o Slovencih v Kanalski dolini si lahko preberete na spletni strani <http://www.mismotu.it/kanalska-dolina/kdo-smo/>.

Dan je minil, kot bi mignil. Polni vtisov in veseli pristnega stika z domačini smo se vrnil domov. Ponosni smo na zamejske Slovence in vam toplo priporočamo, da jih obiščete tudi vi.

Matjaž Podlipnik